

УДК: 347.65(729.1)

Ланцева К. В., здобувач кафедри
цивільного права та процесу НАВС

Спадкові права громадян України в Республіці Куба

У статті детально розглянуто спадкові права громадян України в Республіці Куба згідно Договору про правові відносини і правову допомогу у цивільних та кримінальних справах. Досліджено колізійні питання щодо спадкоємців Договірних Сторін. Розглянуто деякі аспекти спадкування при успадкуванні рухомого чи нерухомого майна громадян зазначених Договірних Сторін.

Ключові слова: спадкове право, нерухоме та рухоме майно, правова допомога, заповіт, інтереси громадян Договірних Сторін.

В статтю детально рассмотрены наследственные права граждан Украины в Республике Куба по Договору о правовых отношениях и правовой помощи по гражданским и уголовным делам. Исследованы коллизионные вопросы наследников Договаривающихся Сторон. Рассмотрены некоторые аспекты наследования при наследовании движимого или недвижимого имущества граждан договаривающихся.

Ключевые слова: наследственное право, недвижимое и движимое имущество, правовая помощь, завещание, интересы граждан Договаривающихся Сторон.

The article discussed in detail the inheritance rights of citizens of Ukraine to the Republic of Cuba under the Treaty on the legal relations and legal assistance in civil and criminal cases. Investigated the issue of conflict heirs of the Contracting Parties. Some aspects of succession by inheritance of movable or immovable property of the citizens of the designated Contracting Parties.

Keywords: inheritance law, real and personal property, legal aid, the will and interests of citizens of the Contracting Parties.

Актуальність теми. Обсяг прав іноземців щодо володіння та розпорядження майном і зокрема спадкування є однією з головних проблем міжнародного спадкового права. Будь-яка держава, зокрема Республіка Куба, є вільною щодо встановлення режиму здійснення майнових прав іноземців або осіб без громадянства порівняно із власними громадянами, а також щодо майна, яке знаходиться на території даної держави. Можуть запроваджуватися певні обмеження для іноземців чи переваги для власних громадян, або навпаки – власні громадяни та іноземці урівнюються у спадкових правах на підставі внутрішнього законодавства, міжнародного договору або на умовах взаємності.

Стан наукового дослідження. Звернемо увагу, що внутрішнє та міжнародно-правове регулювання у сфері спадкових відносин є надання іноземним громадянам національного режиму, тобто зрівняння їх у правах із власними громадянами. При цьому в деяких державах умовою встановлення національного режиму для здійснення іноземцями спадкових прав є взаємність щодо надання аналогічних прав громадянам цих держав у відповідній іноземній юрисдикції.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 33 Договору між Україною та Республікою Куба «Про правові відносини і правову допомогу у цивільних та кримінальних справах» зазначено, що право успадкування рухомого майна регулюється законодавством Договірної Сторони, на території якої спадкодавець мав останнє постійне місце проживання, тобто рухоме майно переходить у власність спадкодавцеві на тій території, де мав останнє місце проживання, а право успадкування нерухомого майна регулюється законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться майно.

Виявлено що, визначення характеру майна відносно того, чи є дане майно рухомим чи нерухомим узгоджується згідно з законодавством Договірної сторони, але на території якої знаходиться дане майно [8].

Особливу увагу звертаємо на ч. 4 ст. 33 зазначеного Договору, що громадяни однієї Договірної сторони, які проживають на території другої Договірної Сторони, прирівнюються у правах до громадян другої Договірної Сторони відносно здатності укладення або скасування заповіту на майно, що знаходиться на території другої Договірної Сторони, або на права, які повинні бути там здійснені, а також відносно здатності набуття у спадщину майна або прав. Майно або права переходять до них на тих самих умовах, що й установлені для громадян другої Договірної Сторони [8].

Виявлено, що якщо за законодавством Договірних Сторін спадкове майно, що успадковується державою за законом, переходить у власність держави, тоді рухоме майно передається державі, громадянином якої на момент смерті був спадкодавець, а нерухоме майно переходить у власність держави, на території якої воно знаходиться.

Встановлено, що ст. 35 зазначеного Договору, визначає форму заповіту згідно Договірної Сторони, громадянином якої був спадкодавець на момент складання заповіту [8]. Однак достатньо, щоб було дотримано законодавство Договірної Сторони, на території якої був складений заповіт. Це положення застосовується також відносно скасування заповіту.

Нарешті, визначимо компетенцію у справах про успадкування, а компетентними є установи юстиції Договірної Сторони, на території якої спадкодавець мав останнє постійне місце проживання.

Існує виняток, якщо все рухоме майно розміщене на території Договірної Сторони, де спадкодавець не мав останнього постійного місця проживання, тоді за заявою спадкоємця або відказоодержувача, якщо з цим згодні всі спадкоємці, у справі про успадкування компетентними є установи юстиції цієї Договірної Сторони.

Згідно зі статтею 37 зазначеного Договору, застосовуються заходи, які необхідні для охорони спадкового майна, що знаходиться на території, залишеного громадянином другої Договірної Сторони [8].

Органи, які відповідальні за застосування заходів з охорони спадщини після смерті громадянина другої Договірної сторони, зобов'язані повідомити дипломатичне представництво або консульську установу цієї Договірної Сторони про смерть спадкодавця та про осіб, які заявили про свої права на спадщину, також на вимогу дипломатичного представництва або консульської установи їм передаються спадкове рухоме майно та документи померлого.

Дипломатичне представництво або консульська установа однієї Договірної Сторони мають право представляти інтереси громадян цієї Договірної Сторони з питань успадкування перед органами другої Договірної Сторони без особливого доручення, якщо ці громадяни через відсутність або з інших поважних причин не в змозі своєчасно захищати свої права та інтереси і не призначили представника.

Нарешті, слід наголосити, що стаття 38 зазначеного Договору щодо передачі спадщини, визначає, що якщо рухоме спадкове майно або грошова сума, виручена від продажу рухомого або нерухомого майна, підлягає після закінчення спадкового провадження передачі спадкоємцям або бенефіціантам, місце проживання або місцеперебування яких знаходиться на території другої Договірної Сторони, таке спадкове майно або виручена грошова сума передаються через дипломатичне представництво або консульську установу цієї Договірної Сторони. У зв'язку з тим, це

майно може бути передане спадкоємцям, у таких випадках: по-перше, усі вимоги кредиторів спадкодавця, які заявлені в строк, установлений законодавством Договірної Сторони, де перебуває спадкове майно, сплачені або забезпечені; по-друге, сплачені або забезпечені всі пов'язані з успадкуванням збори; по-третє, компетентні установи дали, якщо необхідно, дозвіл на вивіз спадкового майна [8].

Встановлено, що законодавство України в цілому виходить з принципу надання іноземним громадянам та особам без громадянства цивільної правоздатності нарівні з громадянами України, окрім випадків, передбачених законами або міжнародними договорами України (ч. 2 ст. 17 Закон України «Про міжнародне приватне право») [1]. При цьому Цивільний кодекс не встановлює для іноземців будь-яких винятків щодо права на заповіт (ст. 1234 ЦК) та права бути спадкоємцем (ст. ст. 1222, 1223 ЦК) [3].

Права українських громадян за кордоном та іноземців на території України щодо спадкування врегульовано міжнародними договорами України про правову допомогу в цивільних та сімейних справах, зокрема Мінською конвенцією 1993 р. (ст. 44), а також рядом двосторонніх договорів.

До кола питань спадкової правоздатності, що регулюються законом і міжнародними договорами, зазвичай вносяться питання: 1) заповідальних розпоряджень щодо майна, яке знаходиться на території держави, іншої, ніж держава громадянства чи місця проживання спадкодавця; 2) здатності щодо набуття майна або прав у порядку спадкування; 3) умов та порядку переходу прав на спадщину тощо.

Незважаючи на те, що регулювання питань спадкової правоздатності іноземців стає дедалі більш лояльним, особам, які мають майно за кордоном чи перебувають у шлюбі з іноземцем, варто бути обізнаними із тим, яким чином колізійні норми держави їх місця проживання чи держави знаходження їхнього майна можуть вплинути на права та інтереси їхніх спадкоємців та виконуваність заповідальних розпоряджень.

Важливу роль у захисті та здійсненні прав міжнародного спадкування відіграє нотаріат. Фактично нотаріус — центральна фігура у процесі ведення спадкової справи й оформлення прав на спадщину (за умови, якщо таку справу не передано на розгляд суду, наприклад, Дипломатичне представництво або консульська установа в Республіці Кубі).

Нотаріат в Україні — це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені чинним законодавством, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Дипломатичні та консульські установи України за кордоном вчиняють нотаріальні дії, передбачені законодавством України. Порядок вчинення нотаріальних дій консулом визначається статтею 38 Закону про Нотаріат України [6], статтею 44 Консульського Статуту України [4], Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України та іншими актами законодавства України. Нотаріальне діловодство в дипломатичних та консульських установах України за кордоном ведеться виключно українською мовою [5].

Згідно до Закону України «Про нотаріат» вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). Документи, оформлені державними і приватними нотаріусами, мають однакову юридичну силу [6].

У міжнародних спадкових справах нотаріуси відповідно до законодавства України,

міжнародних договорів наділяються повноваженнями щодо застосування норм іноземного права. Нотаріуси приймають документи, складені відповідно до вимог іноземного права, а також вчиняють посвідчувальні написи за формою, передбаченою іноземним законодавством, якщо це не суперечить законодавству України.

Відповідно до ст. 100 Закону «Про нотаріат», документи, які складено за кордоном з участю іноземних властей або які від них виходять, приймаються нотаріусами за умови їх легалізації органами Міністерства закордонних справ України. Без легалізації такі документи приймаються нотаріусами у тих випадках, коли це передбачено законодавством України, міжнародними договорами, в яких бере участь Україна [6].

Звернемо увагу, що стаття 37 Договору між Україною та Республікою Куба «Про правові відносини та правову допомогу в цивільних та кримінальних справах» та чинне законодавством України передбачає застосування українського права щодо дій, пов'язаних з охороною майна, що залишилося після смерті іноземного громадянина на території України, або майна, яке має одержати іноземний громадянин після смерті громадянина України, а також з видачею свідоцтва про право на спадщину щодо такого майна. Також цивільним процесуальним законодавством України регулюються дії нотаріусів щодо забезпечення доказів, необхідних для ведення справ у органах іноземних держав (згідно ст.ст. 99, 102 Закону «Про нотаріат»).

Сприяння у веденні міжнародних спадкових справ, а також (за умов, визначених відповідними міжнародними договорами) надання організаційної і правової допомоги та вчинення певних нотаріальних дій може здійснюватись консулами. Зазвичай підставою для залучення консула у веденні спадкової справи є факт наявності громадянства держави, яку представляє консул, у спадкодавця чи у спадкоємця (або в обох з них).

За загальним правилом, що встановлене статтею 5 Віденської конвенції про консульські зносини, до консульських функцій входить охорона інтересів громадян (фізичних та юридичних осіб) держави, яку консул представляє, у випадку правонаступництва в силу смерті на території держави перебування відповідно до законів і правил держави перебування [7].

Узагальнення та висновки. В даній статті приділено увагу проблемним питанням при спадкуванні, невизначеність права та компетенції при успадкуванні рухомого майна громадян. На сьогодні у двосторонніх договорах, укладених Україною, до спадкування рухомого майна застосовують: по-перше, колізійну прив'язку до законодавства тієї держави, громадянином якої був спадкодавець в момент смерті (з Польщею, Молдовою, Чехією, Македонією, Соціалістичною Республікою В'єтнам, Корейською Народно Демократичною Республікою); по-друге, принцип останнього постійного місця проживання спадкодавця (Литва, країни СНД, Республіка Куба, Узбекистан); та відповідно компетентними в таких справах є установи юстиції тієї ж Договірної Сторони, тобто, або громадянином якої був спадкодавець; або за місцем його останнього проживання.

Висновок. Ураховуючи вищевикладене, можна констатувати, що Україна та Республіка Куба мають важливе значення у співробітництві в галузі надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах, зокрема у спадковому праві Договірних Сторін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 № 2709-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
2. Чорнооченко С.І. Цивільний процес України: навч. посіб. – [3-тє вид., перероб. та допов.].– К.:

ЦУЛ, 2014. — 416 с. Науково-практичні коментарі до законодавства України.

3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : У 2_ т. — 4-е вид., перероб. і доп. / За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.) Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. — К. : Юрінком Інтер, 2011. — Т.ІІ. — 1088 с.

4. Указ Президента України «Про Консульський статут України» від 02.04.1994 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrainsf.com/laws/statut.html>

5. Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України та іншими актами законодавства України від 27.12.2004 № 142/5/310 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04>

6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

7. Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_047

8. Договір між Україною та Республікою Куба «Про правові відносини і правову допомогу у цивільних та кримінальних справах» від 10.12.2003 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/192_021

УДК 340.121.5

Денисевич А. Ю., аспірант Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого

Основні проблеми законодавчого забезпечення права працівника на відпочинок

В статті надано визначення поняття часу відпочинку, приведено характеристику видів часу відпочинку та визначено проблеми в законодавчому забезпеченні права працівника на відпочинок. Розглянуто основні види відпочинку та проблеми в їх правовому регулюванні.

Ключові слова: право на відпочинок, час відпочинку, щорічна відпустка, додаткова відпустка, перерва для відпочинку і харчування.

В статье дано определение понятия времени отдыха, приведена характеристика видов времени отдыха и определены проблемы в законодательном обеспечении права работника на отдых. Рассмотрены основные виды отдыха и проблемы в их правовом регулировании.

Ключевые слова: право на отдых, время отдыха, ежегодный отпуск, дополнительный отпуск, перерыв для отдыха и питания.

The article provided a definition of leisure time, given Characteristics of leisure time and identified problems in legislation ensuring the right of the worker to rest. The main recreational activities and problems of legal regulation.

Keywords: right to rest, rest periods, annual leave, additional leave, rest periods and meals.

Актуальність теми. На сьогодні Україна являється єдиною державою пост-радянського простору, в якій діє Кодекс законів про працю початку 70-х років минулого століття. Незважаючи на внесення суттєвих змін до чинного КЗпП, той «дух» і тенденції, які були закладені в даний нормативно-правовий акт за радянських часів, збереглися і, без сумніву, на сьогоднішній день існує нагальна потреба у прийнятті нового кодексу, в якому були б враховані вимоги сьогодення і який би врегулював трудові відносини в незалежній Україні [1, с. 326].

Стан наукового дослідження. Радянські погляди прослідковуються в усіх